

OKUL MÜZELER: ÖZEL SAINT JOSEPH FRANSIZ LİSESİ DOĞA BİLİMLERİ MÜZESİ

Ayşenur SEZGİN ÖZRİLİ* / Yaşar ÖZRİLİ**

Öz: Bireysel olarak koleksiyon oluşturma ile başlayan muhafaza etme, koruma, sergileme ile devam eden sonraları, halkın eğitimini göz önünde bulundurarak aktivitelerini çeşitlendiren müzecilik, disiplinler arası bir sosyal bilim alanıdır. 21. yüzyılda merkezinde insan ve dolayısıyla insan gereksinimlerinin gözetilmeye başlandığı toplum odaklı müze bilim faaliyetleri; kapsayıcı, demokratik, katılımcı bir görev üstlenme gayreti göstermektedir. Formal eğitimin sınırlılıkları, çağdaş eğitimde informal eğitim unsurlarının var olma gerekçesini doğurmuştur. Müzeler, bilim merkezleri, doğa tabiat parkları ve alternatif öğrenme ortamları gibi tasarlanmaya başlanmıştır. Yeni öğrenme metotları genel anlamda öğrenci merkezli bir perspektif sunmaktadır. Dolayısıyla, öğrencilerin önceki deneyimleri ile yeni yaşantılar edinerek kalıcı nitelikte eğitilmeleri için gerçek uyarıcılarla zenginleştirilmiş müzeler, okulun bir bölümünde kurulma girişimleri ile yeni bir konsepte ulaşmıştır. Öğrencilerin doküman, nesne, kavram etkileşimi ile etkinliklerin içinde sorumluluk üstlenerek hareket etmesine olanak sağlayan, sistemlerle donatılmış birtakım müzeler, bilimsel ve sanatsal faaliyetlerin daha başarılı neticelerle gözlemlenmesi sonucu, yeni bir düzlemde hareket edilmesi gerçeğini gündeme taşımaktadır. Müze bilim çalışmalarının sıra dışı örneklerinden biri de 1910 yılında kurulan Özel Saint Joseph Fransız Lisesi Doğa Bilimleri Müzesi'dir. Bu müzede, böcek, taş parçaları, hayvan fosili, mineral, bitki koleksiyonları ve Robert Koleji'ne ait olan koleksiyonların bir kısmı sergilenmektedir. Bu koleksiyonlar, Türkiye'nin biyo çeşitliliğini gözler önüne sermektedir. Türkiye'de "Okul Müze" nin açılması şartları resmî bir yönetmelikle yasal bir zeminde olgunlaştırılmıştır. Bu araştırmada, doküman analizi ve veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca okul-müze iş birliği ile kurulan Özel Saint Joseph Fransız Lisesi Doğa Bilimleri Müzesi'nde, bu lisenin ders müfredatında yer alan teorik bilgilerin, uygulamaya yönelik pratik deneyimlemelerinin doğa bilimleri müzesinde pekiştirilmesinin önemine de vurgu yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: müze, müzecilik, lise, Saint Joseph, doğa

SCHOOL MUSEUMS: PRIVATE SAINT JOSEPH FRENCH HIGH SCHOOLNATURAL SCIENCES MUSEUM

Abstract: Museology is an interdisciplinary field of social science, which begins with the creation of individual collections, continues with preservation, preservation and exhibition, and then diversifies its activities by considering the education of the public. In the 21st century, society-oriented museology activities in which human and therefore human needs are taken into consideration; strives to undertake an inclusive, democratic, participatory task. The limitations

ORCID ID : *0000-0002-5159-9426 / **0000-0003-4495-0705

DOI : 10.31126/akrajournal.908245

Geliş tarihi : 01 Nisan 2021 / Kabul tarihi: 06 Haziran 2021

*Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

** Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü.

of formal education have led to the existence of informal education elements in contemporary education. It has begun to be designed as museums, science centers, nature parks and alternative learning environments. New learning methods generally offer a student-centered perspective. Therefore, museums enriched with real stimulants have reached a new concept with attempts to be established in a part of the school so that students can acquire new experiences with their previous experiences and be educated in a permanent quality. A number of museums equipped with systems that allow students to act responsibly in the activities with document, object, concept interaction bring the fact of acting on a new plane as a result of observing scientific and artistic activities with more successful results. One of the extraordinary examples of museology studies is the Private Saint Joseph French High School Natural Sciences Museum, which was founded in 1910. In this Museum, insects, stone fragments, historical animal, mineral, plant collections and some of the collections belonging to Robert College are exhibited. These collections reveal the biodiversity of Turkey. The conditions for the opening of the "School Museum" in Turkey have been matured on a legal basis with an official regulation. In this research, document analysis and data collection method were used. In addition, in the Natural Sciences Museum of the Private Saint Joseph French High School, which was established with the cooperation of the School-Museum, the importance of reinforcing the theoretical knowledge and practical experiences in the course curriculum of this high school is emphasized in the natural sciences museum.

Key Words: museum, museology, high school, Saint Joseph, nature

1. Giriş

Müze sözcüğü, Yunan dilinde ilham perilerinin tapınağı olan mouseion'dan gelmektedir (ICOM, 2010: 56). 1946 yılında kurulan Uluslararası Müzecilik Komitesi'ne göre ise müze terimi bugün; kâr gayesi gütmeyen, kalıcı, topluma ve toplumun gelişimine hizmet eden; halka açık, soyut ve somut insanlık mirasını ve çevresini çalışma, eğitim, keyifli vakit geçirme amacı için eserlerini biriktiren, sergileyen, koruyan, araştıran ve ileten bir kurum olarak nitelendirilmektedir (ICOM, 2007). Çeşitli uygarlıklara ait kültürel zenginlikleri muhafaza ederek sonraki kuşaklara ulaştırabilme çabası müzelerin ortak görevlerinden birkaçıdır (Başak, 2018:138). Müzeler ve galeriler yoluyla eğitim, Batı'da 1800'lü yılların sonlarına doğru gelişme göstermiştir. Batılı uygarlıklarda eğitimcilerin, informal öğrenme yerleri olarak bilim merkezleri ve müzelerden yararlanmaları yaygın bir eğilimdir (Hooper-Greenhill, 1999: 20). Ülkemizde 20. yüzyılın ortalarında gelişme göstermeye başlayan müzelerde eğitim öğretim uygulamaları gerçekleştirilme gayretleri 1990'larda hız kazanmıştır (Ak-mehmet ve Ödekan, 2006: 54-55). Gelişmiş ülkelerde gerek sınıf, gerekse sanat öğretmenlerinin günümüzde sıklıkla başvurdukları ve yararlandıkları müzeler; bilim merkezleri, sanat galerileri, öğrenciler ve halk için özel eğitim programları gerçekleştirmektedir. Türkiye'de de öğrencilerin, sanatsal, bilimsel aktivitelerini gerçekleştirmek adına müzelerden faydalanabilme girişimleri artmaktadır. Dolayısıyla bu gereksinimlerini giderebilecekleri en temel mekânlardan olan müzeler bu ortamı yaratabilecek kurumların başında gelmektedir (Özsoy, 2002: 153).

Müzelerin çocuklara açılması adına yapılan en önemli yeniliklerden biri de eserlere dokunmalarını, onlarla etkileşime geçmelerini sağlayabilecek planlamalardır. ABD’ de yaygınlaşan dokunulabilir müzelerin kurgulanmasıyla çocukların müzelere olan ilgilerinin artırılması amaçlanmıştır. ABD’ de bu yeni sergilemelere göre tasarlanmış iki yüz elli adet müze bulunmaktadır. Birkaç örnek vermek gerekirse Bilim ve Tarih Müzesi (Alkansas), Gençlik Müzesi (Arizona), Keşif Müzesi (Kaliforniya), Uluslararası Oyuncak Müzesi (San Francisco), Çocuklar İçin Müze (Connecticut), Kent Yaşamı Müzesi (Marillen), Amerika Doğa Tarihi Müzesi (New York), Doğa Bilimleri Müzesi (Kuzey Cerolayn), Sağlık Eğitimi Müzesi (Ohio), Bilimsel Keşifler Müzesi (Pensilvanya) ... (Atasoy, 2000: 35).

Amerikalı pedagoglar, müzede eğitim metotlarına yönelik öğrenme yöntemleri adına politikalar belirlerken, “iş birlikçi” bir yapılanma gütmektedirler. Öğrencilerin müze ortamında ortaklaşa, iş birlikçi olmaları ve birtakım mercilerin ya da otoritelerin, ortak bir dava uğruna hareket ettikleri gözlenmektedir.

Şöyle ki;

- Ortak dava birlikteliği ve anlayışının olması.
- İş birliğinde herkesin aynı bakış açısı ile istikrarlı katılım göstermesi.
- Grup anlayışı gelişmiş aktif kişiler olması.
- Sürekli diyalog hâlinde bulunulmasının gerekliliği.
- İnsan kaynağı ve mali kaynak yaratımı.
- Bireysel hırsların dizginlenmesi ve öfke kontrolünün sağlanması.
- Bireysel düşünce ve beklentilerin grup çıkarlarının önüne geçmemesi gerektiği.

• Liderlik ruhu olan güçlü önderler.

• Başarı için sebat, çaba, inanç çok çalışma gayreti içinde olma.

Birleşmiş Milletlerin Kültür, Bilim ve Eğitim Örgütü (UNESCO)’nün, 1958 tarihinde, Brezilya’da gerçekleştirdiği çalıştayda, müze-okul konseptinden bahsederken bu yeni yapılanmanın akademilerdeki müze - yüksekokul birliktelikleri gibi tasavvur edilmemesine vurgu yapmaktadır. Yapılan bu oturumda, müze - okul oluşumunun artıları ve eksileri ele alınmıştır. Görüşme sonrasında elde edilen sonuçları içeren bir bildiri yayınlanmıştır. Bu bildiriye göre;

• Ortaöğretim kurumlarına bağlı olarak hizmet verecek müzeler nasıl tasarlanmalıdır hususu dile getirilmiştir.

• Bu yeni konsept, okulların eğitim müfredatına katkı sağlayabilecek içeriklerle tasarlanmalı ve okulda görev yapmakta olan eğitim öğretim kadrosunun planlamaları doğrultusunda biçimlendirilmelidir.

• Müzede okulun branşlarına göre sayısal ve sözel, uygulamalar yapılmalı vb. birçok disiplinin kendi materyal ve araç - gereçlerine somut kaynaklık edebilecek, objeler sergilenmelidir.

• Okullarda kurgulanan bu yeni müze bölümlerinin eğitim açısından önemi belirtilerek, öğretim kadrosunun da müzecilik meslek eğitimlerinden geçirilmesinin gerekliliği üzerinde durulmuştur.

• Müzede, koleksiyon ve sergi oluşturulacağı zaman, öğrencilerin anlayabileceği, rahat izleyebileceği, tanzim ve teşhir planlaması yapılmalıdır.

• Sergi ve koleksiyon içeriği, konu dışı nesnelere oluşturulmamalıdır.

• Müzede yer alacak objelerin, eserlerin, bakım, onarım ve koruma konularına değinilmeli ve bu işlemlerin, bilimsel yöntemlerle ele alınarak dikkat edilmesinin önemi de açıklanmalıdır.

• Müzedeki somut nesnelere sınıflardaki öğrenmelerin pekiştirilmesindeki önemi ayrıca dile getirilmiştir.

• Bu yeni oluşumların yani okul - müze yapılanmalarının, modern eğitim sisteminin bir kolu olduğu kabul edilmiştir (Baloş-Karadeniz, 2019: 158).

Okul müzelerinin kurgulanması esnasında daha çok özel okullar inisiyatif kullanmaya başlamışlardır. Özellikle uzun bir geçmişi olan okullarda bulunan yıllarca birikmiş okul araç gereçleri, dışarıdan getirilenler, tarihî değeri olabilecek objelerden meydana getirilen eserler, okul binasının bir bölümünün müze olarak faaliyete geçirilmesi yoluyla sergilenmektedir. Her kesimden birey bu oluşumlarda görev alarak katkıda bulunmaktadır. Okul müzeleri izleyicilerine okulun kuruluşundan itibaren hangi aşamalar katettiğini gelecek kuşaklara iletme temel gayesi ile mesaj vermektedir. Okul müzeleri konunun uzmanı danışmanlar eşliğinde oluşturulan mekânlardır. Koleksiyon ve sergiler; küratör, sanat tasarımcı, akademisyen veya müze uzmanı pozisyonunda deneyimi olan şahısların fikirleri doğrultusunda tasarlanmalıdır. Eserlerin tasnifinde de okul yöneticileri ve öğrenciler de görev alabilmektedirler.¹ Çocuk müzeleri, hem müze eğitim uzmanını hem de öğretmeni, öğreten kişi pozisyonundan ve öğrenciyi ise pasif dinleyici durumundan kurtarır; etkin, etkileşimli, eğlenceli bir öğrenme ortamı yaratarak çocukların zihninde oluşan geleneksel müze anlayışını yıkar, müzeleri yaşam boyu öğrenme merkezi hâline getirirler.

1996 - 1997 eğitim öğretim yılı içerisinde eğitim vermeye başlayan Ankara Üniversitesi Geliştirme Vakfı Özel İlköğretim Okulları kurulduğu yıldan bu yana eğitim alan öğrencilerine müze bilinci oluşturmak adına farklı etkinlikler sunmaktadır. Pek çok okulda bulunmayan “okul müzesi” de bu tür girişimlere örnek olabilecek niteliktedir. Yoğunlukla özel yetenek alanları, görsel sanatlar, oyunla eğitim alanları, hayat bilgisi, zümrelerin iş birliği ile hayata geçirilen

1. <https://www.fenbilim.net/2017/10/okul-muzesi-nedir.html>

etkinlikler, öğrencilerin her yaş grubundan, Ankara il sınırı içerisinde yer alan birçok müzeyi duyuş yolu ile yaşamalarını hedeflemektedir. Bu projelere örnek olabilecek bir çalışma ise 2006 yılında Ankara Etnografya Müzesi'nde gerçekleştirilen “Tarih, Sanatla Bizi Söyler” projesidir (Özen, 2019).

İlköğretim kurumları yönetmeliğine göre okulların bir bölümünün müze olarak değerlendirilebileceği belirtilmektedir. (Tablo 1) Okullarda tarihî değeri olan eser niteliğindeki nesnelere (müze yapma imkânı olmayan okullar da dâhil) yönetmeliğın 89. maddesine göre hareket etme serbestliğine sahiptirler. “Okul Müzeleri;

• Öğretim yılı müfredatları gereği eğitim materyallerini imkânlar dâhilinde ayrı bir bölümde (oda) bulundurabilir ve hazır tutabilirler.

• Söz konusu bir oda müze olarak kullanılabilir. Eğer binanın fiziki yetersizliği varsa yani eserlerin barındırılabilceği bir alan yoksa okulun kütüphanesi ya da ders araçlarının bulunduğu oda okul müzesi olarak kullanılabilir.

• Müze kuramayacak şekilde imkânları bulunmayan okullar ise bulundurduğu eserleri bir tutanak veya resmî yazı vasıtasıyla millî eğitim müzesine gönderebilirler.”²

Okul müzeleri; öğrencilerin düzeyine yönelik, onlara gerçek dünya ile uyumlu yeni deneyimler kazanmalarını destekleyecek nesnelere sergileyen, muhafaza eden, çocukların bu nesnelere vasıtasıyla bilgilenmelerine olanak tanıyan, etkinlikler oluşturan kurumlardır (Çocuk Müzeleri Birliği, 2008). Okul müzeleri; öğrencilerin oynayarak öğrenebildikleri, rahat hareket edebilecekleri, zengin öğrenme uyarıcılarıyla döşenmiş müzelerdir. Müzeler, farklı kültürel ve sosyal alt yapıdan ziyaretçileri etkileşimli sergi ve müze programlarında buluşturan, ziyaretçilerin somut materyallerle birden çok duyusuna hitap edebildiği etkileşimli ortamlardır. Okul müzeleri, sergi ve eğitim programlarında çocukların bilim, sanat ve dijital gelişmelere karşı eğilimlerini arttırmayı hedefleyen keyifli ortamlardır.³

Bu çalışmada disiplinler arası yeni nesil çalışmalarından biri olan müze bilim faaliyetlerinin bilgi deposu pozisyonunda bulunan müzelerinin, ortaöğretim kurumlarındaki faaliyetlerinin eğitim öğretime etkisine, eserlerin sonraki kuşaklara sağlıklı aktarımına ve İstanbul Kadıköy’de bulunan Özel Saint Joseph Fransız Lisesi Doğa Bilimleri Müzesi örneği üzerinden vurgu yapılmaktadır. Okul müzelerinin koleksiyon içeriklerini ve eğitim etkinliklerini çeşitli örnekler aracılığıyla tanıtmak ve izleyicinin “okul müzesi” konusundaki bilgi birikimini destekleyerek, müzelerde her yaşta bireyin sergilenen nesnelere teması geçerek etkileşimde bulunmasının önemine vurgu yapılmaktadır.

2. <https://www.fenbilim.net/2017/10/okul-muzesi-nedir.html>

3. Müze Eğitimi: Çocuk Müzelerinde Eğitim Kaynak - Ankara... acikders.ankara.edu.tr › mod › resource › view

Doküman ve veri analizleri yöntemi kullanılarak hazırlanan bu çalışmada tarama yöntemiyle literatür araştırması yapılmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen okul müzesi nedir, okul müzelerinde sergileme nasıldır ve niçin eğitim etkinlikleri düzenlenmektedir, okul müzeleri niçin önemli ve gereklidir, Türkiye’de okul müzelerine neden ihtiyaç duyulmaktadır? Sorularının yanıtlarını ve gerekçelerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Buna ek olarak bu inceleme müze kavramı ekseninde bilgi toplamayı sağlayan özellikle çevrimiçi platformlarda yazılı materyallerin ve kaynakların analizini gerçekleştirme arzusundadır. Toplumun entelektüel birikimine katkı sağlayan ve topluma karşı bilgilendirme sorumluluğu bulunan müzelerin, katılımcı deneyimlerine duyulan önemi ile ilerlemeyi hedeflemektedir. İnfomal öğrenme mekânlarından en önemlisi olan müzelerin, eğitime olan katkısını yeni neslin, kendi geçmişini öğrenerek, ilgi alanları, merakı, keşif duygusu vb. amaçlarını araştırarak ortaya koyacak bir bilimsel yöntem kullanmak gerekmektedir.

Türkiye’de Okul Müze Örnekleri (İİ Eğitim Tarihi Müzeleri)	
1.	Düzce 15 Temmuz Şehitler Anadolu Lisesinde bulunan müze
2.	Diyarbakır Müzesi Ziya Gökalp Anadolu Lisesi
3.	Edirne Lisesi Müzesi
4.	Erzincan Lisesi Müzesi
5.	Erzurum Lisesi Müzesi
6.	Eskişehir Atatürk Lisesi Müzesi
7.	Gaziantep Lisesi Müzesi
8.	Gümüşhane Ali Fuat Kadir Beyoğlu Anadolu Lisesi Müzesi
9.	Hakkâri Sümbül Anadolu Lisesi Müzesi
10.	Iğdır Anadolu Lisesi Müzesi
11.	Isparta Şehit Ali İhsan Kalmaz Anadolu Lisesi Müzesi
12.	İzmir Atatürk Lisesi Müzesi
13.	Kahramanmaraş Anadolu Lisesi Müzesi
14.	Karaman Lisesi Müzesi
15.	Kütahya Beylerbeyi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müzesi
16.	Uşak Fen Lisesi Müzesi
17.	Tokat Gazi Osman Paşa Lisesi Müzesi
18.	Nedim Ökmen Anadolu Lisesi müzesi
19.	Kars Alpaslan Anadolu Lisesi Müzesi
20.	Kayseri Lisesi Millî Mücadele Müzesi
21.	Kırıkkale Şehit Musa Saydam Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müzesi
22.	Kırklareli Atatürk Anadolu Lisesi Müzesi
23.	Kırşehir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müzesi
24.	Kocaeli Gazi Anadolu Lisesi Müzesi
25.	Konya Alaaddin Keykubat İmam Hatip Ortaokulu Müzesi
26.	Malatya Lisesi Müzesi
27.	Manisa İsmet İnönü Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müzesi

28.	Mersin Tevfik Sırrı Gür Anadolu Lisesi Müzesi
29.	Muğla Zübeyde Hanım Mesleki Teknik Anadolu Lisesi Müzesi
30.	Muş İbn-i Sina Anadolu Lisesi Müzesi
31.	Nevşehir Lisesi Müzesi
32.	Niğde Atatürk Anadolu Lisesi Müzesi
33.	Ordu Lisesi Müzesi
34.	Osmaniye Atatürk Anadolu Lisesi Müzesi
35.	Rize Ali Metin Kazancı Lisesi Müzesi
36.	Sakarya Anadolu Lisesi Müzesi
37.	Samsun Lisesi Müzesi
38.	Siirt Lisesi Müzesi
39.	Sinop Sarı Saltuk Anadolu Lisesi Müzesi
40.	Sivas Lisesi Müzesi
41.	Urfa Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müzesi
42.	Şırnak Çok Programlı Anadolu Lisesi Müzesi
43.	Tokat Gazi Osman Paşa Lisesi Müzesi
44.	Trabzon Fen Lisesi Müzesi
45.	Tunceli Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müzesi
46.	Uşak Fen Lisesi Müzesi
47.	Van Atatürk Lisesi Müzesi
48.	Van Cumhuriyet Lisesi Biyoloji Müzesi
49.	Yalova Anadolu Lisesi Müzesi
50.	Yozgat Lisesi Müzesi
51.	Zonguldak Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müzesi
52.	Samsun Vezirköprü, Tahtaköprü İlköğretim Okulu Müzesi
53.	Torbalı Cengiz Topel İlkokulu Müzesi
54.	Aydın Germencik Ortaklar Fen Lisesi Eğitim Müzesi
55.	Bursa Tophane Endüstri Meslek Lisesi Okul Müzesi
56.	Bursa Kız Lisesi Müzesi
57.	Denizli Lisesi Cumhuriyet Müzesi
58.	Barbaros Hayrettin Paşa Denizcilik Lisesi Su Ürünleri Müzesi

Tablo 1. Türkiye’de Müzesi Olan Liseler

2. Doğa Tabiat Müzeleri

Kültürel belleğin simgesel temsilcileri müzeler, sanatın, geçmiş ve gelecek arasında köprü kurabilme potansiyeliyle özel bir konuma sahiptir (Çalış, 2015: 249). Doğa tarihi müzeleri, geniş halk kitlelerine doğayı açıklayabilmek, tabiata ait buluntularla, yaşam arasında bağlantı kurabilmek ve doğanın insan hayatındaki önemine yönelik farkındalık oluşturabilmek temasıyla hizmet vermektedir.

Doğa tarihi müzeleri, pozitif bilimlerin ihtisaslaştırılmış kollarıyla detaylı izlenimlerle bilgi akışı sağlamaktadır. 18. asrın sonları ve 20. asrın başlarında hızlı bir gelişim arz etmektedir. Bu müzeler; ABD, Avrupa ve dünyanın bazı

önemli ülkelerinde, günümüze kadar nitelik ve nicelik bakımından gelişmeye devam etmektedirler. Halkın fen bilimleri alanlarında bilinçlenmesine ayrıca tabiata karşı koruma anlayışının kazandırılmasına öncülük etme çabası doğa tabiat müzelerinin görevlerinden bazılarıdır. Bunun yanı sıra prensip olarak halkın eğitime entelektüel bilgi birikimine katkı sağlamak gerekçeleriyle de buldukları kentin eğitim öğretim faaliyetlerine kucak açmaktadırlar (Dilli, 2014: 81). Müzelerin temel ilkelerinden biri de bilimsel çalışmalara imkân yaratmaktır. Dolayısıyla sergi, koleksiyon, etkinlik ve aktiviteler yoluyla özel olarak bilimsel araştırma yapmak arzusunda olan bireylere gereken olanaklar sağlanabilmektedir. Doğa ve tabiat müzeleri, canlılar (hayvan, bitki), yer bilimleri, maden, deprem, erozyon, iklim değişimleri vb. kollarla ilişki hâlinde her yaşta bireye, somut veriler ışığında örnekler sunmaktadır. İklim değişimlerinin özellikle insan müdahalesi sonucu yeryüzündeki canlı türlerinin yok olmasının ve bunun sonucunda insanlar üzerindeki negatif etkilerinin, bilgilendirici ekranlar ve fosil örnekleriyle tanımlandığı dijital ekranlarla etki yaratmaktadır. Birçok insan, dünyadaki hızlı endüstrileşmenin ve sanayi hamlelerinin doğadaki küresel tahribatın temel nedeni olduğu noktasında yeterli bilince sahip değildir. Bu anlamda doğa tabiat müzeleri de bu insan kaynaklı bozulmaların aşamalarını, yıkıcı etkilerini kronolojik olarak görsel uyarıcılarla anlamlandırmaktadır (Alpagut, 2007: 71). Multi medya teknolojileriyle bilgiye çabucak ulaşılması sanal ortamlarda da iletişim kurabilen birtakım tabiat tarihi müzelerinin mesajlarını iletebilecekleri modern müze platformları olarak değerlendirilebilmektedir.

1967 yılında Ege Üniversitesinde Türkiye'nin Doğa ve Tabiat Tarihi Müzelerine örnek olarak gösterilebilecek bir müze kurulmuştur. Bunun yanı sıra, Koridor Müze diye hitap edilen, İTÜ (İstanbul Teknik Üniversitesi) de Maden Fakültesine bağlı bir müze 1999 tarihinde açılmıştır. Bu müze de bünyesinde 2000 civarında eser barındırmaktadır (Karataş, 2011: 6). Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) 2006 tarihinde, beş bin eserden oluşan Kemaliye (Erzincan) Doğa Tarihi Müzesi'nin Kemaliye'de kurulmasına destekte bulunarak yeni bir müze örneğinin açılmasına ön ayak olmuştur (İslamoğlu, 2012: 40).

3. Özel Saint Joseph Fransız Lisesi Doğa Tarihi Müzesi

Saint Joseph Fransız Lisesi, İstanbul'un Beyoğlu semtinde "Pensionnat Saint-Joseph" adıyla 1857 tarihinde açılmıştır. Yedi yıl sonra Anadolu yakasının gözde semtlerinden olan Moda'daki yeni binasına taşınmıştır. Daha sonraları bir kez daha taksime ve son olarak da yeniden İstanbul Kadıköy'de, bugünkü yerinde hizmet vermektedir. Lisenin tabiat müzesi, 1910 yılında, Fransız Frère Possesseur Jean ve Frère Paramont-Félix tarafından, Türkiye'nin ve dünyanın

her tarafından uzun yıllar boyunca toplanan böcek ve taş parçaları ile meydana getirilmiştir.⁴ “Nuh’un Gemisi Beyoğlu’nda” adlı eserden edinilen bilgilere göre Saint Joseph Lisesi 18. müdürü olan Michel Bertet, (Tablo 2) koleksiyonunun geçmişini şu şekilde aktarmaktadır: Bu müzedeki koleksiyonların bazıları Frère’lerin eseridir: Frère Felix (kelebek uzmanı), (Fot. 1) Frère Pasteur (deniz kabukları), Frère Fructueux (mineroloji), Frère Onèsime (balıklar ve yumurtalar), Frère Honeste (çok büyük ölçüde kurutulmuş ot koleksiyonu), özellikle de dostlarının Hayvanların Frère Jean’ ı adını taktıkları Frère Possesseur-Jean’ in koleksiyonlara büyük katkıları olmuştur. Frère P. J. müzedeki objeleri tasnif ederek sergi ve koleksiyonların teşhir biçimlerini düzenlemiştir. Hayvan türlerini, gerçeğe yakın tarzda modifiye ederek ziyaretçilerin beğenisine sunmuştur. İçleri doldurulan kuş (Fot.2) ve geyik formları (Fot 3) koruma altına alınmıştır (Şentürk, 1998: 9).

Saint Joseph Doğa Tarihi Müzesi’nde bulunan hayvanların her birinin küçük bir öyküsü vardır; ne var ki Frère Jean bunları kaleme almaya vakit bulamadan belleğinde öbür dünyaya götürmüştür. Yine de pembe renkli telli turların İznik’ten, fok balığının Marmara Denizi’nden geldiği, timsahı Mısır’daki Frère’lerin gönderdiği, büyük pelikanların da (Fot.4) Kurbağalıdere yakınlarında yakalandığı bilinmektedir (Şentürk, 1998). Günümüzde, Saint Joseph tabiat müzesi çok iyi korunmuş örneklerle Türkiye’nin geçmiş asırlardaki doğa tarihine ışık tutmaktadır. Bu müzede bulunan kuş koleksiyonu, 1940’larda “Türkiye’nin Kuşları” adlı kitabın yazarı Saadet Ergene tarafından bilimsel veri ve kıyaslama örnekleri olarak kullanılmıştır. Müzedeki zengin içerikli koleksiyonlar iyi korunmuş olmaları ve saklandıkları koşulların daha iyi olması bakımından, diğer okullarda bulunan koleksiyonlardan daha fazla uygun durumdadır. Saint Joseph Tabiat Müzesi’ndeki örneklerin kayıtları okulda bulunmaktadır. Bu kayıtlardan edinilen bilgilere göre genel olarak koleksiyonu oluşturan örneklerin grupları ve sayıları Tablo 1 de verilmiştir.

Fungi (Mantarlar) 67 adet, Plantae Kadıköy Florası 10 adet, Avrupa Florası 62 adet, Mollusca 484 adet, Insecta 32 kutu, Pisces 50 adet, Reptilia 140 adet, Aves 585 adet, Animalia Mammalia 56 adet Taş ve mineral 3437 adet Hayvanlardan Invertebrata’ ya ait 484 adet örnekten oluşan Mollusca koleksiyonu bulunmaktadır. Odonata, Orthoptera, Homoptera, Coleoptera, Hymenoptera, Diptera ve Lepidoptera’ ya ait (Fot.5) yüzlerce örnekten oluşan ve toplam 32 kutuda bulunan Insecta koleksiyonu zengin tür içeriği ve iyi korunmuş örnekleri ile değerli bir koleksiyondur. Vertebrata’dan Osteichthyes, Amphibia ve Reptilia’ya ait İstanbul’un ve Türkiye’nin çeşitli bölgelerinden toplanmış 200 adet civarında örnek bulunmaktadır. Trakya, Marmara, Batı Karadeniz ve Ana-

4. (<http://www.sj.k12.tr>).

dolu'dan toplanmış 585 adet Aves örneği müzede yer almaktadır. Türkiye'deki Aves sınıfının 19 takımından, 15 takımına ve ailelerine ait olan bu örnekler, tanımlanmış ve iyi korunmuş olmakla beraber Türkiye kuş faunasının da büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. (Fot. 6) Aves örnekleri içinde IUCN tehlike kategorilerine göre çok yakın bir gelecekte nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan *Falco cherrug* Gray, 1834 (Ulu Doğan) örneği bulunmaktadır. Ayrıca orta vadeli bir gelecekte nesli tükenme tehlikesinde olan *Sitta krueperi* Pelzeln, 1863 (Küçük Sıvacıkuşu), *Coracias garrulus* (Linnaeus, 1758) (Gök-kuzgun) ve *Otis tarda* (Linnaeus, 1758) (Toy) türlerine ait örnekler vardır. Mammalia'dan özellikle Marmara bölgesinden toplanmış 56 adet örnek bulunmaktadır. (Fot.7) Bu örnekler içinde bulunan *Monachus Monachus* (Hermann, 1779) (Akdeniz Foku) örneği kayıtlara göre 1900'lü yılların başında Moda koyunda bulunmuştur ve IUCN kırmızı listesinde nesli kritik düzeyde tehlikede olan bir türdür. Alemdağ'dan getirilmiş olan iki tane *Cervus elaphus* Linnaeus, 1758 (Ulu Geyik) örneği vardır. *Hyaena hyaena* (Linnaeus, 1758) (Çizgili Sırtlan) korunması önerilen bir tür olup müzenin önemli doğa örnekleri arasındadır. Bu müzenin tarihsel geçmişi hakkındaki bilgilerin verildiği Saint Joseph'in Öyküsü adlı eserde Frère Michel'den bitkilerle ilgili koleksiyon hakkında bu bilgiler edinilmiştir: (Fot.8) Envanterden 73 cilt olduğu anlaşılan Bitki Koleksiyonu, 1940 yılına kadar Grand Parloir'da sergilenmiştir. Bu koleksiyon 35.000 adet kurutulmuş bitkiden oluşmaktadır. Bunların % 75'i 1860 - 1872 yıllarında Fransa'dan, %25'i ise daha sonraki yıllarda Türkiye'den toplanmıştır. Günümüzde çevre koşullarında ne yazık ki pek çok örnek yok olmuştur. Paris Fuarı'nda 1900'de sergilenip övgü alan bu dosyaların yaratıcıları arasında Frère Honeste bulunmaktadır. Günümüze kadar gelen bitki koleksiyonunun okulda bulunan kayıtlardaki ifadesiyle 10 katalog Kadıköy Florası ve 62 katalog Avrupa florası örnekleri bulunmaktadır (Michel, 2002). Müzedeki örneklerin büyük bir kısmı Yapı Kredi Kültür Sanat tarafından "Nuh'un Gemisi Beyoğlu'nda" adı altında Nedim Tör Müzesi'nde üç ay süreyle sergilenmiştir. Bu sergiye özellikle ilköğretim ve lise öğrencileri ile halkın ilgisi son derece fazla olmuştur ve sergi bir ay süreyle uzatılmıştır (Sakinç, 2005). Okulun müzesi ile ilgili verilen fotoğraflar Nuh'un Gemisi Beyoğlu'nda (Şentürk, 1998) adlı eserden alınmıştır.

3.1. Botanik Bahçeleri

Özel olarak oluşturulmuş bahçelerin geçmişi oldukça eski bir tarihe dayanmaktadır. 4500 - 5000 sene Sümerler, Uzakdoğu uygarlıkları (Çin), ABD eski kıta uygarlıklarının kendilerine has bahçeler oluşturdukları bilinmektedir. Türkiye'de de bilinen en eski botanik bahçesi, 1839'da Galata Sarayı Botanik Bah

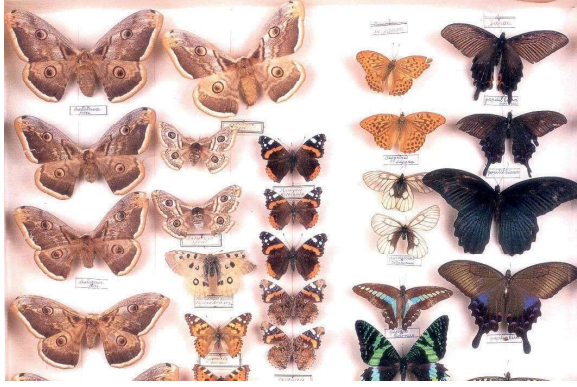
çesi'dir. Şu an yerinde yoktur. Daha sonraları, 1935'te İstanbul Üniversitesi Botanik Bahçesi, 1959'da Sarıyer Atatürk Arboretumu (canlı ağaç koleksiyonu), 2005'te Türkiye'nin ilk tıbbi bitki bahçesi olan Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi açılmıştır (Sakinç,2013). Dolayısıyla Saint Joseph Fransız Lisesi Doğa Bilimleri Müzesi de bünyesinde oluşturulan botanik bahçesiyle biyoloji dersleri için öğrencilere somut veriler sunması bakımından önemlidir.

3.2. Herbaryum

Bitki türlerinin muhafaza edildiği koruma altına alındığı alanlara herbarium denilmektedir. Ancak burada incelenen bitki türleri, kurutma işleminin ardından saklanmaktadır. Bitkiler tasnif edilerek türlere göre kategorize edildikten sonra değerlendirilmektedir. Buradaki bitkiler orijinal isimlerine göre sınıflandırılmaktadır. Herbaryumdaki bitkiler kimyasal süreçlerden geçirildikten sonra, belirli bir sıcaklıkta, muhafaza edilmek üzere sergilenmektedir (Baytop, 2012: 31-40). Saint Joseph Fransız Lisesi Doğa Bilimleri Müzesi'nde de bulunan herbarium, derslerde bitkilerle ilgili öğrenilen bilgilerin pekiştirileceği alanlar olması açısından önemlidir.

3.3. Kayaçlar

Gruplara ayrılarak tasnif edilen minarellerin, birinci grubunu (sülfür, silikat, karbonat, oksit vb.), diğer grubu, (sedimenter, magmatik, metamorfik vb.) oluşturmaktadır (Fot. 9). 28 farklı objeden müteşekkil eser gruplarında, nesnelerin koleksiyon ve sergi tasarımlarında öğrencilerin en iyi öğrenebilecekleri bir tanıtım ve görselleştirme kurgulamasına gidilmiştir (Fot 10). Diğer müzelerde olduğu gibi Saint Joseph Fransız Lisesi Doğa Bilimleri Müzesi'nde de eserlerin çoğu depo bölümünde barındırılmaktadır. Depo kısmında yer alan eser grupları sınıflarına göre ayrılarak, nesnelerin zarar görmeyecekleri şekilde korunmaları ve tasnif edilmeleri sağlanmıştır (Fot.11). Depoda bulunan kayaç türleri karton, plastik ve metal kutulara yerleştirilerek numaralandırılarak ve gruplandırılarak düzenli bir depolama sistemine tabi tutulmuştur (Fot.12). Binlerce kayaç türü ve mineral listelenmiştir. Hugo Dehove ve Pierre-Elliott Dabin'in bu koruma, sınıflama, listeleme, sergileme ve koleksiyon tasarımlarında büyük katkısı olmuştur. Ayrıca okul yönetiminin gayretleri neticesinde ahşap saklama kapları ve dolaplarında altı yüzden fazla eser numunesini, içeren bir katalog oluşturulmuştur (Sakinç, 2010). Dünyanın farklı coğrafyalarında, Türkiye'den toplanan örnekler, bir eğitim kurumunun sergileme ihtiyaçları

Fotoğraf 1. Lepidoptera Koleksiyonu
(AK yıldırım, 2006)

gözetilerek teşhir edilmeleri gerekçeleriyle ciddi bir planlama başarısını ortaya koymaktadır. Maden bilgisi, Jeoloji, Tabiat bilimleri, ineraloji, sanayinin ham madde ihtiyacı olan türler vb. konularında öğrencilere özgün deneyimler ve öğrenme materyalleri sunmaktadır.

Günümüzün pedagojik anlayışı, afaki bilgiden ziyade ölçülebilir, sonuca ve yargıya götürülebilir öğrenme

etkinliklerini temel almaktadır. Öğrencilerin sorgulama, eleştirme, ölçme, test etme, bazen bireysel bazen grupça hareket ederek sonuç elde etme faaliyetlerini geliştirmelerine fırsat tanımaktadır (Greenhill, 1996).

Koleksiyonun Adı		Örnek sayısı
<i>Fungi</i> (Mantarlar)		67 adet
<i>Plantae</i>	Kadıköy Florası	10 Katalog
	Avrupa Florası	62 Katalog
<i>Animalia</i>	<i>Mollusca</i>	484 adet
	<i>Insecta</i>	32 kutu
	<i>Pisces</i>	50 adet
	<i>Reptilia</i>	140 adet
	<i>Aves</i>	585 adet
	<i>Mammalia</i>	56 adet
Taş ve mineral		3437 adet

Tablo 2. Özel Saint Joseph Fransız Lisesi Koleksiyonlarının Envanteri (Akyıldırım, 2006)

Fotoğraf 2. Upopa epops (ibibik) (Akyıldırım,2006)

Fotoğraf 3. Cervus elaphus (Ulu Geyik)

Bu anlamda informal eğitim ortamlarının en başarılı temsilcileri olan müzeler gün geçtikçe sosyal hayatın dinamik unsurlarından biri hâline gelmektedir.

Fotoğraf 4. <https://sm.k12.tr/saint-joseph-te-bir-muze> (Akyıldırım, 2006)

AYŞENUR SEZGİN ÖZRLİ / YAŞAR ÖZRLİ

Fotoğraf 5. Merops apiaster (Arikusu) (Akyıldırım,2006)

Fotoğraf 6. Canis lupus (Kurt) (Akyıldırım, 2006)

188

Fotoğraf 7-8. <https://sm.k12.tr/saint-josephte-bir-muze/>

Fotoğraf 9. <https://sm.k12.tr/saint-joseph-te-bir-muze>

Fotoğraf 10. <http://tabiattarihi-muzeleri.blog.pot.com/2019/01/saint-joseph-kadkoy-doga-bilimleri.html>

Fotoğraf 11. Mineral ve kaya örnekleri

Fotoğraf 12. Metamorfik kaya örnekleri

Sonuç

Son zamanlarda, sayı ve çeşit olarak artış gösteren müzelerin pek az bilinen kollarından biri de okul müzeleridir. Türkiye'nin en eski okul müze komplekslerinden olan Özel Saint Joseph Fransız Lisesine bağlı Doğa Bilimleri Müzesi, barındırdığı ve sergilediği eserler açısından ilginç veriler ortaya koymaktadır. Bu müzede, koleksiyonların envanter kayıtları, botanik bahçeleri, herbaryum

ve kayaçlarla ilgili örnekler yer almaktadır. 20. yüzyılın ikinci yarısında kültürel ve doğal alanların korunması, yaşatılması brifingleriyle toplumu bilinçlendirmeyi amaçlayan kuruluşlardan biri olan UNESCO, müzecilik çalışmalarının, doğal yaşamın korunmasını da ele alacak şekilde politikalar üretmesine atıf yapılmıştır. Bunun yanı sıra, UNESCO bu anlamda doğa ve tabiat müzelerinin kurumsallaşması sürecinde pay sahibi olmuştur denilebilir. Bu gruptaki müzelerin topluma karşı sorumluluk bilinci taşımaları hassasiyeti ile kültürel mirasın, bilim, sanat, eğitim, bilgi ve belge dokümantasyonu çalışmalarıyla zengin etkinlikler sağlamaları gerektiğine de vurgu yapılmaktadır.

Müze bilim literatüründe Özel Saint Joseph Fransız Lisesine bağlı Doğa Bilimleri Müzesi adına yayınlanmış çalışmalar yok denecek kadar azdır. Dolayısıyla bu müze türünün hem de bir lise birlikteliğiyle faaliyetlerinin tanıtımının, müzecilik ve müze eğitimi alanına yönelik katkı sağlayacak farklı bir örnek teşkil etmesi bakımından özgünlüğünü ifade etmektedir. Doküman taraması ve durum çalışması metotlarıyla alan yazın taraması yapılarak Özel Saint Joseph Fransız Lisesine bağlı Doğa Bilimleri Müzesi'nden elde edilen bulgular yorumlanmaya çalışılmıştır. Bu çalışmaya başlamadan önceki hipotezlerin, bu söz konusu müzeden elde edilen bulgular neticesinde informal eğitim merkezi olan müzelerden istifade edilmesinin, Özel Saint Joseph Fransız Lisesine bağlı Doğa Bilimleri Müzesi'nin muhafaza ettiği eserlerin mevcut lisedeki öğrencilerin sınıflardaki öğrenmelerini pekiştirmesine olan pozitif katkısının gerçeği ile ortaya konulmaktadır.

Doğa tarihi müzeleri, ülkemizin yeraltı - yerüstü zenginliklerini ve bunların daha iyi irdelenmesini, aynı zamanda tüm canlıların ortaya çıkışından günümüze kadar geçirdikleri evrimi açıklaması bakımından birçok yönüyle ilginçtir. Ayrıca ülkemiz, doğa tarihi alanında çalışacak herkes için en iyi olanakları sağlayacak zenginliğe sahiptir. Türkiye'de özellikle Millî Eğitim Bakanlığının başlatmış olduğu her il eğitim tarihi müzesi kurulması fikri ile birçok ilimizde bir okulun ya da halk eğitim merkezinin bünyesinde bir müze kurulması tasarlanmıştır. Son yıllarda sayıları iyice artan okul müze komplekslerinin özel okullarımızda da benzer örnekleri bulunmaktadır. Özel Saint Joseph Fransız Lisesine bağlı Doğa Bilimleri Müzesi bunlardan birisidir. Lisenin arşivinde bulunan kaç yüzyıllık hayvan, mineral, bitki koleksiyonları ve Robert Koleji'ne ait olan koleksiyonların bir kısmı sergilenmektedir. Bu koleksiyonlar, Türkiye'nin biyo çeşitliliğini gözler önüne sermektedir.

Doğa bilimleri müzeleri; çocuk, genç ve yetişkinlere genel kabul görmüş bilimsel ilkeleri ve gerçekleri algılama yeteneğini, kavrayış ve anlama becerisini kazandırmayı görev edinen yaratıcı ve dinamik mekânlar olan bilim, teknoloji ve keşif merkezleri, matematik, teknoloji, mühendislik, uzay bilimleri ve seyrek de olsa beşerî bilimler gibi alanlarda ziyaretçilerin yaratıcılıklarının

ve hayal güçlerinin sınırlarını zorlamayı başararak, iyi eğitilmiş, meraklı, soru soran ve irdeleyen nesiller yetiştirilmesi konusunda önemli bir rol üstlenen kuruluşlardır. Ülkemizde gerekli ilerlemeyi kaydedememiş olan doğa tarihi müzeleri, Anadolu gibi zengin bir jeolojik, tarihsel ve kültürel yapı ile flora ve faunaya sahip olan bölge için gerekli ilginin gösterilmemesi ülkemizin gelişimi açısından büyük bir eksiklik olmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akmehmet, K.T. ve Ödekan, A. (2006); Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi. *İTÜ Dergisi/b Sosyal Bilimler*. Cilt 3 (1), s.47-58.
- Akyıldırım, B. (2006); *İstanbul'daki Orta Dereceli Öğretim Kurumlarında Bulunan Bitki ve Hayvan Koleksiyonlarının Envanteri* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Alpagut, B. (2007); Türkiye'de Doğa Tarihi Araştırmalarının Örgütlenmesi. *I. Ulusal Doğa Tarihi Kongresi*, TÜBİTAK ve Kırsal Çevre, Ankara.
- Atasoy, Nazan Yavuzoğlu (2000); Müze Eğitiminde Etkin Bir Uygulama Hands On, 5. Müzecilik Semineri – Bildiriler, İstanbul: Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı, 20–22 Eylül 2000, s. 35
- Başak, O. (2018); "Halime Hatun Kümbeti Işığında Tarihi Eser Restorasyonlarında Yapılan Bazı Hatalar ve Nedenlerine Dair Bir Gözlem," *Social Science Development Journal*, vol.3, pp.137-145
- Baytop, A. (2012), J. V. Aznavur (1861-1920); İstanbul Bitkileri Koleksiyonu. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, C.13, S. 2, s. 31-40.
- Çalış, E. (2015); "Kars Müzesi'ndeki Mutfak Eşyalardan Birkaç Sini Örneği," *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hakemli Dergisi*, vol.29, pp. 249-270,
- Dilli, R. (2014); Doğa Tarihi Müzelerinin Eğitimdeki Rolü, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.40, Kütahya.
- Hooper –Greenhill, E. (1996); *Okul Müzesi: Eğitim Ve Okul Tarihine Etkileşimli Öğrenme Temelli Bir Yaklaşım*. Museum and Their Visitors London: Routledge.
- Hooper-Greenhill, E. (1999); Müze ve Galeri Eğitimi. B. Onur (Editör). (Çev. M. Ö. Evren ve E. G. Kapçı). Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Ankara.
- İslamoğlu, Y. (2012); Kemalîye Prof. Dr. Ali Demirsoy Doğa Tarihi Müzesi, *Popüler Bilim Dergisi*, 36, 36-40.
- Karadeniz, C. Baloş, P. (2019); Okul Müzesi: Eğitim ve Okul Tarihine Etkileşimli Öğrenme Temelli Bir Yaklaşım, *Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 2019, C.1, S.2, s.153-173.
- Karataş, A. (2011); Çevre Bilincinin Geliştirilmesinde Doğa Tarihi Müzelerinin Rolü, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*.
- Özen, Z. (2019); Bir Okul Müze Gezi Projesi Örneği: "Tarih, Sanatla Bizi Söyler" (Ankara Üniversitesi Geliştirme Vakfı Özel ilköğretim Okulu, Etnografya Müzesi Gezisi)
- Özsoy, V. (2002); Sanat (Resim) Eğitiminde Müze ve Okul İşbirliği ve Müzeye Dayalı Bazı Öğretim Yöntemleri, *Millî Eğitim Dergisi*, S 153-154, Ankara.
- Sakıncı, M. (2013); (editör). *İstanbul Saint Joseph Lisesi Tarihi Bitki Koleksiyonu* (2 cilt). İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Şentürk, Ş. (1998); *Nuh'un Gemisi Beyoğlu'nda*, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.

İnternet Yayınları

<https://www.fenbilim.net/2017/10/okul-muzesi-nedir.html>

Müze Eğitimi: Çocuk Müzelerinde Eğitim Kaynak - Ankara acikders.ankara.edu.tr › mod › resource › View

(<http://www.sj.k12.tr>).

ICOM (2007). ICOM Statutes. 21st ICOM General Conference, Vienna.

<http://icom.museum/the-organisation/icom-statutes/> (Erişim tarihi: 01.01.2021).

ICOM (2010). Key concepts of Museology. (Ed: A. Desvallées and F. Mairesse) Published by Armand Colin.http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/Key_Concepts_of_Museology/Museologie_Anglais_BD.pdf (Erişim tarihi: 04